

18.5.2018

Sosiaali- ja terveysvaliokunta
stv@eduskunta.fi

Asia HE 16/2018 vp

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Kiitän mahdollisuudesta antaa lausunto laista asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa ja siihen liittyvistä lakiesityksistä.

Valiokunnan toiveen mukaisesti tässä lausunnossa keskitytään sosiaalihuollon palveluprosesseihin ja päätöksentekoon sekä kehittämistyöhön muodostuvassa palvelujärjestelmässä.

Sosiaalihuollon kehittämisen näkökulmasta valinnanvapauslakiesityksen lisäksi tässä lausunnossa on otettu huomioon hallituksen esitys maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi (HE 15/2017 vp) sekä hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä (HE 159/2017 vp).

Sosiaalihuollon palveluprosessit ja päätöksenteko

Valinnanvapauslakiesityksen mukaan sosiaalipalvelujen tuottamisesta vastaavat pääosin maakunnan liikelaitokset. Sote-keskukset eivät tuota sosiaalipalveluja, vaan tuottavat vain sosiaalihuollon ammattihenkilöiden antamaa ohjausta ja neuvontaa. Maakunnan liikelaitokset tuottavat siis sosiaalipalveluja ja erikoissairaanhoidon ja sote-keskukset perusterveydenhuoltoa. Sote-uudistuksen alkuperäinen tavoite, peruspalveluiden vahvistaminen, jää sosiaalipalveluiden osalta heikoksi.

Maakunnan liikelaitos vastaa asiakkaan palvelutarpeen arvioinnista ja asiakassuunnitelman laadinnasta muissa kuin suoran valinnan palveluissa. Lisäksi maakunnan liikelaitos on kokonaisvastuussa asiakkaan palvelutarpeen arvioinnista ja asiakassuunnitelman laadinnasta, kun asiakas saa suoran valinnan palvelujen lisäksi maakunnan liikelaitoksen tuotantovastuulla olevia palveluja. Asiakassuunnitelman avulla muodostetaan asiakkaiden palveluiden kokonaisuus. Asiakassuunnitelma ei ole kuitenkaan päätös asiakkaan tarpeen mukaisista sosiaalipalveluista, vaan sen lisäksi tarvitaan sosiaalihoitoa koskeva hallintopäätös.

Maakunnan liikelaitoksen on huolehdittava myös asiakkaiden palvelujen yhteensovittamisesta. Palvelujen yhteensovittamisessa ja siihen liittyvässä neuvonnassa ja ohjauksessa on kiinnitettävä erityistä huomiota asiakkaisiin, jotka tarvitsevat laaja-alaisesti yhteen sovitettavia palveluja tai paljon palveluja tai jotka ovat erityisen tuen tarpeessa.

Haasteena näen sosiaalihuollon asiakkaiden näkökulmasta palveluprosessien todellisen sujuvuuden toteutumisen uudistuvassa monituottajamallissa. Maakuntien liikelaitoksilla on

www.thl.fi

18.5.2018

edessään iso ja haasteellinen tehtävä, jossa olennaista on, että tieto kulkee sosiaali- ja terveydenhuollon eri tuottajien välillä ja että tieto on ajantasaista ja luotettavaa. Kun tietoperusta ja tiedonkulku saadaan kuntoon, on mahdollista edetä palveluprossien sisällölliseen kuvaamiseen.

Mielestäni tärkeintä tällä hetkellä sujuvien palveluprosessien rakentamisen näkökulmasta olisi sosiaalihuollon tietoperustan kuntoon saattaminen. Eduskunnassa käsittelyssä oleva sosiaali- ja terveystietojen toissijaista käyttöä sääntelevä lakiesitys on sosiaalihuollon tietoperustan parantamisen näkökulmasta ratkaisevassa roolissa. Mikäli toissijaislakiesitys ei etene, sosiaalihuollon tietoperustaa ei pystytä modernisoimaan ja saattamaan samalle tasolle terveydenhuollon tietojen kanssa.

Sosiaalihuollon kehittämistyö

Sosiaalihuollon kehittämistyön kokonaisuutta tarkasteltaessa on otettava huomioon myös sosiaalihuollon alueellinen ja kansallinen tutkimus- ja innovaatiotoiminta. Sosiaalihuollon kehittämistyön sääntely tapahtuu osana järjestämislakiesitystä.

Sosiaalihuollon alueellisen kehittämisrakenteen muodostavat 11 Sosiaalialan osaamiskeskusta, jotka perustettiin vuonna 2002 sosiaalihuollon tietoperustan ja osaamisen kehittämiseksi. Tutkimukseen osoitettua erillisrahoitusta osaamiskeskukset eivät ole saaneet.

Osaamiskeskukset toimivat vahvasti maakuntauudistuksen valmistelutyön ja hallituksen kärkihankkeiden toimeenpanon tukena. Osaamista on vuosien mittaan kertynyt paljon, ja tätä osaamista ei ole varaa sote-uudistuksen myötä hukata. Vuoden 2018 talousarvioesityksen mukaan osaamiskeskusten rahoitus siirtyy sote-uudistuksen myötä osaksi maakuntien valtionosuusrahoitusta. Uutta kehittämisrakennetta ei kuitenkaan ole olemassa vuoden 2020 jälkeen.

Näkemykseni mukaan sosiaalialan osaamiskeskusten rooli tulisi ratkaista osana laajempaa järjestämislain tutkimukseen ja kehittämiseen liittyvää sääntelyä. Sääntely kaipaa vielä täsmentämistä, sillä järjestämislain nykyiset muotoilut jättävät asian maakuntien sopimusten varaan. Järjestämislaissa määritettyjen viiden yhteistyöalueen (10 §) tehtäviin tulisi sisällyttää alueiden sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimus-, kehittämis-, koulutus- ja innovaatiotoiminnan osaamiskeskusten perustaminen.

Alueellisten osaamiskeskusten rooliin kuuluisi osaltaan varmistaa alueen tasapuolinen ja monitieteellinen tutkimustoiminta, rahoituksen koordinaatio sekä vahvat yhteydet THL:n kansalliseen tutkimus- ja kehittämistoimintaan. Olisi myös perusteltua harkita tulevien osaamiskeskusten kansallista erikoistumista ja yhteistyötä niin resurssien tehokkaan käytön kuin tutkimuksen kansainvälistymisen kannalta. Lisäksi vahvempi alueellinen toimija parantaisi sosiaalihuollon tutkimuksen asemaa, varsinkin uudistuksen alkuvaiheessa.

Vt. osaston johtaja

Anu Muuri

www.thl.fi